

Cronică de cenaclu

Ședința din 27 februarie 1989, desfășurată, ca de obicei, în foaietul Sălii „Majestic”, a adus la „rampa” noii stagioni a cenacului revistei **Teatrul** piesa lui **Radu Iftimovici, A cincea cameră a inimii**, din care actorii **Teatrului Giulești** (Corado Negreanu, Valeria Țitaru, Anca Neculce, Mircea N. Crețu, Liana Mărgineanu, Radu Panamarenco, Athena Demetriad, Vasile Ichim, Virginia Rogin, Mugur Arvunescu) conduși cu măiestrie-i recunoscută de regizorul Tudor Mărăscu, s-au străduit — și, așa cum au remarcat mulți dintre vorbitorii serii, strădania le-a fost încununată de succes — să realizeze un spectacol-lectură cât mai atractiv, cât mai apropiat de posibilitățile scenice ale textului ce le-a fost încredințat. De altfel, în sensul apropierii acestui gen de manifestări artistice de spectacolele teatrale propriu-zise, putem spune că s-a mai înregistrat un pas important: difuzarea unui interesant „program de sală” care, în afară de distribuție și regie, cuprindea și edificatoare referiri la viața și opera dramatică (dar nu numai) a doctorului Radu Iftimovici, ca și extrase din mai vechi sau mai noi aprecieri privind dramaturgia acestuia, semnate de Titus Popovici, Tudor Popescu, Valentin Silvestru, Ileana Lucaciu și Dinu Kivu.

Tot ca o noutate a ședințelor noastre vom remarca și colaborarea, într-o măsură mult mai mare și mai semnificativă, a tehnicii (în cazul de față, electronice și acustice) la „rotunjirea” spectacolului, prin instalarea în foaietul „Ma-

jesticului” a unei stații de sunet și, firește, a unor difuzoare, care au contribuit, în unele momente, nu numai la crearea atmosferei de „mare aeroport internațional” în holul căruia se desfășura acțiunea, dar și la surprinderea (așa cum, probabil, sugera textul sau așa cum a considerat, poate, regizorul) unor „retrospective auditive”, cu alternanța lor nu întotdeauna coerentă, nu întotdeauna dusă pînă la capăt, nu întotdeauna foarte logică, ce răzbat din subconștientul potențial vulcanic în conștientul adeseori eruptiv al eroului principal, motivînd astfel mai bine, în fața spectatorilor, unele reacții ale acestuia și justificînd alteori un anumit mod al său de a privi lucrurile, de a-și croi un „destin dramatic”, de a continua sau de a întrerupe un anumit curs al evenimentelor. Acest „joc”, facilitat de mijloacele tehnice, între conștient și subconștient, între planul realității imediate și cel al realității re trăite, rememorate, a constituit, credem, un câștig cert al spectacolului, chiar dacă el n-a fost remarcat în mod special.

Mugur Arvunescu și Vasile Ichim, foarte atenți la lectură.

Regizorul Tudor Mărăscu intonînd didascaliile.

Corado Negreanu, într-o vervă de zile mari, a asigurat „motorul” spectacolului-lectură, secundat la ralanți de Liana Mărgineanu.

Dar înainte de a realiza o scurtă trecere în revistă a punctelor de vedere exprimate de către participanții la dezbaterea piesei lui Radu Iftimovici, trebuie să mai spunem că, la această sedință, în care „s-au purtat” reveniri la cuvânt (cu umoruri recunoscute, Tudor Popescu avea să-și înceapă astfel discursul său: „Voi fi scurt, ca să am timp să revin!”), am înregistrat noi și prestigioase prezențe în cenaclul nostru: profesorul universitar Dumitru Micu, scriitorul Platon Pardău, cronicarul dramatic clujean Doina Modola, ca să-i numim numai pe cîțiva dintre noii sosiți.

Tonul discuțiilor l-a dat, de astă dată, unul dintre cei mai tineri membri ai cenaclului, **Bogdan Popescu**. Sesizînd foarte bine faptul că ne aflăm în fața unei captivante dezbateri etice, vorbitorul a remarcat, de la bun început, că „ideea de autenticitate străbate de la un capăt la altul piesa lui Radu Iftimovici, conferindu-i un aer firesc”. Regretînd „lipsa unei sancțiuni publice”, pentru săvîrșirea acelor compromisuri de-a dreptul inacceptabile, care atentau la însăși integritatea, la însăși existența ființei umane, Bogdan Popescu a considerat, totuși, că finalul piesei conduce către un „optimism moderat”, care poate fi formulat și astfel: „Să știi să renunți la falsele vanități, ca să te poți bate pentru lucrurile cu adevărat importante”. „Ștafeta” discuțiilor a fost preluată tot de un tînăr, **Ioan Cristescu**. El a văzut în autorul seriei „un foarte bun cunoscător al tehnicii dramatice, care dovedește o deplină onestitate în prezentarea problemelor”, piesa, în întregul ei, examinînd chiar „onestitatea omului de știință”. Incadrînd piesa lui Radu Iftimovici în ceea ce el a numit „o temă acut contemporană”, pe care o definit-o ca un „complex al trecutului stresant, vinovat, de care încerci să te eliberezi”, Ioan Cristescu a apreciat, ca pe un merit de seamă al autorului, „conturarea clară a personajelor, în sensul că avem în față indivizi care ne conving, care-și pun probleme reale și care sînt capabili de trăiri și retrairi autentice”. Pe profesorul Horia Deleanu, piesa, care „suscită de la început interesul spectatorului și-l păs-

trează pînă la sfîrșit”, l-a interesat foarte mult, dovadă în acest sens fiind și faptul că... nu s-a uitat la ceas decît o singură dată, pe tot parcursul lecturii. „Personajele sînt bine construite, poartă prea bine construite, în sensul că știm de la început mai totul despre ele”. Cit privește „conversiunea morală” a profesorului Abrudan, ea nu i se pare imposibilă, ci numai „prea repede realizată”; și asta pentru că, în faza „expozitivă”, profesorului „i se pun prea multe în cîrcă” (inducerea în eroare a inocentei nepoate, cedarea la șantajul unui așa-zis ziarist, înlocuirea unor medicamente dintr-o fiolă în alta etc.). Creîndu-și astfel „o statură monstruoasă, virtualmente criminală”. În acest fel, „conversiunea lui morală apare disproporționată în raport cu faptele sale anterioare”, soluția — simplă — ca piesa să existe fiind „restabilirea anumitor proporții”. În cuvîntul său, **Paul Cornel Chitic** a arătat că în construcția piesei, intervine însă „marea viclenie pe care o dovedește autorul” care, pînă la un punct, încarcă, piesa de „tragedii și situații fără ieșire”, pentru ca, la un moment dat, și asta „în partea a treia”, tragedia să devină „un basm pentru oameni mari”. În concluzie, „nu există nici un fel de fisură în această construcție, cu un final cum-pănit”. Mai puțin amator de basme, **Gheorghe Anca** a calificat piesa lui Radu Iftimovici drept „un coșmar”, în care „partea cea mai convingătoare o reprezintă dezvăluirea influenței nocive, chiar destructive, a administrativului asupra creativității” sau, cu alte cuvinte, „combateră birocratizării științei”, pe care Radu Iftimovici o face „cu mijloacele reportajului, dramatizat cu dexteritate”. Subliniind verva autentică a situațiilor, ca și a trecerilor dintr-o situație în alta, Gheorghe Anca i-a reproșat autorului „schematizarea supărătoare a personajelor, linearitatea lor”. **Dinu Grigorescu**

Anca Neculce, o actriță care se respectă.

Athena Demetriad și Radu Panamarenco, două „cîmpuri magnetice” distincte.

Virginia Rogin „par lui-même”

a jînut sînt sîlă felicitate pe Radu Iftimovici pentru noua sa producție dramatică, în care „se simte un talent autentic remarcabil, ca și o realitate care vine direct din viață”. O obiecție totuși „Piesei îi lipsește un plan superior, un plan metafizic, un plan de mai mare generalitate”. Mărturisind că aceasta este a doua lucrare dramatică a lui Radu Iftimovici de care ia cunoștință (prima fiind *Joc uldat*), **Aurelia Boriga** remarcă foarte multe asemănări între cele două piese, ceea ce o duce la concluzia că, „fugind de clișeele contemporane, Radu Iftimovici și-a inventat propriul clișeu eroul alunecă la un moment dat pe o pantă negativă, pentru ca apoi să asistăm la redresarea, la conversiunea sa morală”. **Horia Gârbea** și-a manifestat deschis opinia sa „în general negativă”, fiind de părere că „singura rațiune pentru care piesa se desfășoară într-un mediu medical ar fi aceea a jocului dintre viață și moarte”, pe care autorul nu mizează, însă, cu suficientă abilitate. El reproșează, de asemenea, abundența clișeelelor. După părerea sa, această piesă nu e nici basm, nici coșmar, ci se vrea „o comedie realistă”, care însă „te poate plictisi copios”. Pentru **Paul Măntulescu**, „problema se pune dacă personajul principal este conștient sau nu de duplicitatea sa”. În acest sens, „lipsește nu numai sancțiunea, dar și o analiză precisă a faptelor”, care l-ar ajuta mai bine pe spectator să aleagă „de partea cui să se situeze”. Aici s-a produs o primă revenire — a lui Ioan Cristescu —, care, polemizînd cu **Horia Gârbea**, a susținut „dreptul la existență al personajelor-clieșu, în măsura în care ele sînt validate estetic”, ceea ce, după opinia sa, în cazul lui Radu Iftimovici se confirmă. **Valeriu Dobrin** a sintetizat astfel conflictul piesei „Profesorul Abrudan intră într-un mare mecanism al compromisului, al intrigii, al minciunii, pentru a-și duce la bun sfîrșit opera vieții sale — realizarea unui valoros medicament”. El s-a mînat, apoi, cum unii vorbitori au putut să-l eticheteze pe profesor drept asasin și să ceară chiar sancțiunea legii. Aici s-a produs a doua revenire — cea a profesorului **Horia Deleanu**, care a explicat că în piesa lui Radu Iftimovici nu e vorba nici de asasin, nici de asasinat, ci despre o „virtualitate crimina-

lă”, în legătură cu care se poate discuta, atunci cînd miza cercetării științifice este salvarea de vieți omenești, și nu experimentarea pe oameni-cobai. Regizorul **Leonard Popovici** s-a referit, mai întii, la personaje, pe care le-a găsit „generoase pentru actori”. Apoi, vorbind despre autor, el a jînut să-i evidențieze „știința suspensului, a gradării conflictului”, de unde și rezultatul „un text atît de bine încheiat, încît regizorul nu mai are prea mult de făcut”. **Tudor Popescu** a rezumat astfel ideea piesei: „Presiunea socialului asupra conștiinței și modul cum reacționează o structură slabă de caracter la această presiune”, insistînd asupra faptului că avem de-a face cu un dramaturg autentic, a cărui replică este remarcabilă și care, conducîndu-și bine conflictul, reușește să creze și să mențină o anumită „tensiune interioară”. După părerea sa, însă, personajul principal nu-și trăiește suficient de intens propria dramă, aici fiind locul unde autorul ar trebui să mai pună „carne și suferință, trăire adevărată”, pînă în pragul producerii acelei „explozii” care „astăzi lipsește”. Pornind de la semnalarea inexistenței acestei „explozii”, ca și de la amintitul deficit de „carne și suferință” al eroului principal, **Laurențiu Ullici** a categorisit piesa lui Radu Iftimovici drept „un text publicistic și nu unul dramatic”, explicînd apoi că „nu există aici conflicte dramatice propriuzise, ci numai conflicte expuse”. Polemizînd, în continuare, cu mai mulți antevorbitori (printre care **Ioan Cristescu** și **Leonard Popovici**), el a reluat tema „clișeeleor acceptabile”, arătînd însă că „momentul Vilvoi” nu face parte dintre acestea, intrucît apariția sa, și mai cu seamă povestea „oglinzilor strîmbe”, pe care el o istorisește, sînt absolut întîmplătoare („tam-nesam”), „ca și cum ai pune o lozincă pe perete, cu scopul de a declanșa momentul dramatic, de cumpănă, în profesor”. Apoi, trecîndu-se exact peste perioada de frămîntare, de autoculpabilitate, de purificare” a profesorului Abrudan, ar rezulta, în termeni galactici vorbind, „o gaură neagră”. Revenind și el (al treilea, în această seară), **Tudor Popescu** a făcut-o doar pentru a arăta că a fost „răstălmăcit de Laurențiu Ullici”, precizîndu-și cîteva din opiniile critice anterioare, care erau menite „să limpezească și nu să desfiin-

Spiritul colocvial al lui Paul Everac nu sedez-minte nici chiar în prezența profesorului Ion Zamfirescu. Dramaturgul Tudor Popescu privește... înapoi, fără minie!

țeze" piesa lui Radu Iftimovici. În interpretarea **Evel Catrinescu**, „toate celelalte personaje sînt de fapt niște dubluri ale personajului principal”, prin care el încearcă „să se reconstituie din sfîșierile la care a fost supus”. Și ea aștepta „explozia” despre care s-a mai vorbit. „Acel moment de criză, la granița dintre a fi sau a nu fi”. Observînd însă că „sanctiunea” pe care ne-o oferă autorul este „risul final de clown, al profesorului”, ea vede în piesa lui Radu Iftimovici „o istorie tragică, dar nu shake-speareană, în care binele și răul nu numai că nu pot fi separate, dar răul trebuie întors în bine”. Mărturisind că „dinspre Ulici” i-a venit „provocarea”, **Paul Everac** și-a propus să discute, înainte de toate, „condiția dintotdeauna a dramaturgului vizavi de materia dramatică”, arătînd că, de cînd există drame, dramaturgi și dramaturgie, a existat și „eroul care se înfruntă cu forțe adverse” și care trebuie să facă față „unor presiuni stihinice”. Chiar acesta poate părea un clișeu, dar, fără el, de unde conflict, de unde dramă? Problema este valabilă, firește, și pentru dramaturgul de astăzi, deci și pentru Radu Iftimovici, care a conturat bine „planul stihinic” și, în același timp, i-a găsit și „aliați” de nădejde eroului său, care, pe de altă parte, el însuși poate fi considerat „principalul cobai al propriului experiment”. Iar dacă personajele par sau chiar sînt realizate după anumite clișee, asta se întîmplă pentru că „trebuie să învingă o anumită morală, nu ne este indiferent care”. **Vlad Andrei Orhelanu** a apreciat deopotrivă spectacolul-lectură, ca și vivacitatea discuțiilor. Și el descoperă, în noua piesă a lui Radu Iftimovici, mai vechi „obsesii” ale autorului, dar, spre deosebire, de pildă, de **Nu uidești căl verzii**, de data aceasta „replica este mult mai dinamică și mai parfumată, mai esențializată”. Revenind la așa-zisa „viclenie” a dramaturgului, vorbitorul observă că, „jucîndu-se cu forțele malver-

sațiunii, acesta le obligă să se desconspire”. Sugestia finală (cam bulversantă pentru autor și nu în deplină concordanță cu cele afirmate mai înainte) ori să scurteze piesa (pînă la dimensiunile unui „spectacol de buzunar”). ori „să facă din ea o farsă”. Pentru **Ion Criștoiu**, „jocul profesorului, pentru a cîștiga timpul necesar punerii la punct a noului medicament”, reprezintă un „scop pozitiv realizat cu mijloace negative”. Aceasta este, după părerea sa, însăși „cheia” piesei. Cu alte cuvinte, „cum ajungem la scop ca Vilvoi sau ca profesorul Abrudan?” Profesorul din piesa lui Radu Iftimovici acceptă „mici compromisuri, pentru realizarea unor scopuri productive înalte”, însă toate acestea ies la iveală în fața unor „oglinzi fidele”, ca nepoata Gri-Gri sau ca bătrînul Vilvoi. De unde și drama lui, lipsită însă de un „al doilea nivel de interpretare — metafizică sau politică”. „Autorul a ales o variantă derizorie — constată el risul de clown al profesorului, acompaniat de o muscă bîzîind între geamuri”. La o oră foarte tîrzie, poate cea mai tîrzie oră la care s-a încheiat vreuna dintre sesiunile noastre, a luat cuvîntul **Paul Tutungiu**, președintele cînaclului, care, de altfel, și-a făcut simțită tot timpul prezența, incitînd la discuții de amănunt, punînd accentele necesare, „pansînd” cu umor micile și inevitabilele „zgîrieturi”. El a apreciat calitatea dezbaterilor, ca și diversitatea punctelor de vedere, încercînd, pe cît posibil, o sistematizare a lor. Astfel, referindu-se la „problemele de stilistică, de concepție dramaturgică” ale piesei aflate în discuție, a spus: „Avem de-a face cu un caz de retardare stilistică? Este Radu Iftimovici un desuet? Să nu ne grăbim cu verdictul”. În privința „clișeeelor”, pe care le-a numit „pastișe culturale”, Paul Tutungiu a fost de părere că „schema acestei drame vine dintr-o piesă celebră, **Azîlul de noapte**, foarte cețos pastișat”, oprindu-se, pentru exemplificare, la asemănarea dintre nemesianicul Moș Vilvoi și gorkianul Luka, „prîbeag prin locurile de închinăciune”. Vorbitorul a subliniat, de asemenea, „tendința de autopastișare a lui Radu Iftimovici”, citind, în acest sens, o altă piesă a acestuia, **Stagiarii**, în care întîlnim tot un fel de Abrudan, plasat de astă dată în mediul rural. Recunoscîndu-i lui Radu Iftimovici „apetitul pentru teatrul publicistic, care în cazul său, ține și de o formulă didactico-pedagogică, cu o deslușită chemare spre bine”. Paul Tutungiu l-a caracterizat pe autorul seriei drept un „dramaturg matur, cu priză la realitate, cu priză la public”

Ștefan DIMITRIU

*Mircea N. Crețu inco-
modat de ochelari.*

